

PRATARMĖ

ISSN 1392–2831 Tautosakos darbai XXXI 2006

Didelę šio, XXXI, „Tautosakos darbų“ tomo dalį sudaro straipsniai, parengti 2005 m. rugsėjo 22–24 d. Vilniuje įvykusioje tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Folkloro tyrinėjimai dabar: naujoji Europa“ skaitytų pranešimų pagrindu. Daugelis jubiliejinės, LLTI Tautosakos archyvo ir „Tautosakos darbų“ leidinio septyniasdešimtmečiui paminėti skirtos konferencijos dalyvių tąsyk apžvelgė folkloro rinkimo, kaupimo ir saugojimo, archyvų tvarkymo bei tolesnės jų veiklos perspektyvas savo šalyse, gilinosi į kitas aktualias folkloro gyvavimo ir mokslinių jo tyrimų problemas. Tai atspindi ir šiame tome publikuojami straipsniai. Gerda Lechleitner (Austrija) pateikia glaustą seniausios pasaulyje garso įrašų saugyklos – Vienos fonogramų archyvo – istorijos, veiklos kryptių ir įtakos folkloro tyrimams apžvalgą. Analogišką informaciją apie Lenkijos, Airijos bei Latvijos archyvų istoriją ir raidos perspektyvas, sukauptos medžiagos skaitmeninimą rasime atitinkamai Jaceko Jackowskio, Rionach uí Ógáin ir Aldžio Pūtelio straipsniuose. Tuo tarpu Magdalene Huelmann piešia kiek labiau apibendrintą folkloro gyvavimo šiandieninėje Vokietijoje panoramą. Folkloro kaupimo problemas ir tyrimų kryptis vienoje iš Lietuvos mokslo institucijų – Klaipėdos universitete – aptaria Lina Petrošienė. Kiti šiame skyriuje skelbiamų straipsnių autoriai daugiau gilinasi į siauresnes teorines folkloristikos sritis. Leonardas Sauka analizuoja glaudų lietuvių tautosakos ir literatūros mokslų ryšį, atskleidžia vidinį jų giminingumą bei atspindžius praeities ir dabarties mokslininkų darbuose. Davidas Eltonas Gay'us (JAV) siekia išryškinti nepakankamo krikščionybės ir jos įtakos folklorinei tradicijai vertinimo problemą, itin aktualią kai kuriems pernelyg archajiškų mitologinių klotų rekonstrukcijose paskendusiams tyrėjams. Rytis Ambrazevičius (Lietuva) savo ruožtu pateikia išsamią darnos universalijų etnomuzikologijoje ir muzikos psichologijoje apžvalgą.

Prie tarptautinės pirmosios tomo dalies tematikos gražiai šliejasi antrajame skyriuje publikuojami kaimynų latvių folkloristų darbai. Laila Vacerė, pasitelkusi semiotikos metodus ir ženklų sampratą, analizuoja obels – moters simbolio – funkcionavimą latvių dainose, o patyręs liaudies pasakojimų rinkėjas ir skleidėjas Guntis Pakalnas gilinasi į kiek neįprastą ir menkiau nagrinėtą sritį: asmeninį folkloristo santykį su tradicija ir tautosakos publikacijų įtaką jos raidai.

Tolesniame skyriuje „Iš naujų tyrinėjimų“ skelbiamas nemažos apimties Vitos Ivanauskaitės straipsnis, skirtas individualaus folkloro kūrėjo ir atlikėjo vaidmeniui folklorinėje tradicijoje aptarti. Individualumo ir tradicijos santykis pasakojimuose apie sapnus yra ir Astos Višinskaitės straipsnio objektas. O Jurgita Macijauskaitė-Bonda analizuoja lietuvių vaikų – meteorologinės magijos praktikuotojų folklorą.

Skyriuje „Baltų mitologijos fragmentai“ skelbiamas konceptualus Gintaro Beresnevičiaus straipsnis, iš esmės pateikiantis naują požiūrį į prūsų genčių santykius ir moters vaidmenį legendų atspindimoje baltų ir germanų genčių ankstyvojoje politinėje sistemoje. Greta – Jūratės Šlekonytės straipsnis, skirtas jau daug vėlesnės baltiškos ir germaniškos etnografinės medžiagos (Mažojoje Lietuvoje užfiksuoto žaidimo „Ražemuko gaudymas“) tarpusavio sąsajų analizei.

„Tautinių mažumų tautosakai“ šįsyk atstovauja pora čigonų pasakojimų, užrašytų ir parengtų Irenos Žilienės.

Pateikiama ir nemaža neskelbtos archyvinės medžiagos publikacija – Dangirutės Giedraitytės parengti tradicinių pasakų apie dangun nuaugusių pupų tekstai.

Gana gausus šiame tome „Sukakčių“ skyrelis. Leonardas Sauka sveikina su didžiuliu knygų kalnu septyniasdešimtmetį pasitikusį Konstantą Algirdą Aleksyną, o apie paties akademiko Leonardo Saukos mokslinės veiklos kryptis ir parametrus jo 75-ojo gimtadienio proga samprotauja Rimantas Skeivys. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Letonikos centro bendradarbiai Alvydas Butkus ir Kristina Vaisvalavičienė mini didžiojo baltų humanitaro Eduardo Volterio 150-ąją sukaktį, o Algirdas Sabaliauskas 200 metų jubiliejaus proga siūlo prisiminti Fridrichą Kuršaitį. Net ir praėjus 230 metų nuo Liudviko Rėzos gimimo nemažtančią jo darbų svarbą pabrėžia Monika Kutkaitytė.

Kaip visuomet, tomo gale pateikiamos knygų recenzijos ir anotacijos, taip pat svarbesnių per prabėgusį pusmetį nutikusių kultūrinio gyvenimo įvykių kronika ir 2001 metų lietuvių tautosakos bibliografija, parengta Vito Agurkio.